

יום רביעי 26 יולי 2017

אל: ועדת המכרזים

הנדון: חוות דעת מקצועית במסגרת כוונה להתקשר עם ספק יחיד/ ספק חוץ

הבקשה מסתמכת על תקנה 3(29) / (לתקנות חובת מכרזים ועל הוראות תכ"ם מס' 7.8.1 ו-7.8.2).

תיאור מהות ההתקשרות (רקע ופירוט התכונות של הטובין/השירות/העבודה)

מוזיאוני בתי המייסדים - אפיון

רקע:

משרד התרבות והספורט יוזם הקמת פרויקט לאומי המבקש להעלות על נס את תרומתם של מתיישבי עיירות הפיתוח בשנות ה-50 וה-60 ושל חלוצים נוספים, בעשורים המאוחרים יותר של המאה ה-20, ותרומתם למפעל הציוני ולבניין המדינה. כל זאת, באמצעות הקמת בתי מייסדים ואתרים ייחודיים בעיירות הפיתוח ובמקומות נוספים ברחבי הארץ, שהיו שותפים למעשה הציוני.

פרקים אלו בהיסטוריה הציונית, לא מסופרים ומודגשים במידה מספקת בזיכרון הקולקטיבי ובאתוס הציוני של הקמת המדינה ופיתוחה. המדינה השקיעה עד כה במוזיאונים ובמוסדות רבים המציינים את תרומת המפעלים הציוניים של סוף המאה ה-19, ושל תחילת המאה ה-20 דוגמת מושבות הברון והמפעל הקיבוצי. בנוסף, השקיעה המדינה במוזיאוני המחותרות ובמוסדות הלאומיים המספרים את תרומתם ליישוב העברי, בשנות ה-40 ערב ייסוד המדינה ועם הקמתה.

לעומתם, סיפורם של חלוצי עיירות הפיתוח בשנות ה-50 וה-60, כמו גם סיפורם של קבוצות עולים נוספות ומפעלים חלוציים נוספים משנות ה-70, ה-80 וה-90, אינו נוכח דיו בזיכרון הקולקטיבי ובאתוס הציוני ומכאן הצורך בפרויקט לאומי רב שנתי זה.

עם הקמתה של מדינת ישראל התיישבו מאות אלפי יהודים, רובם פליטים מארצות צפון אפריקה, באזורי הספר, בסמוך לגבולות המדינה, יישבו את הארץ, הפריחו את השממה ואף הכו בה שורשים. עשרים אחת ערי הפיתוח הפכו לערים גדולות, מבוססות ומפותחות.

במסגרת מיזם לאומי זה מבקש משרד התרבות והספורט לקדם את הקמתם של עשרות אתרים ובתי ראשונים שיספרו את סיפורם של המייסדים ואת סיפורה של העיר, מתוך מטרה להנחיל לדורות הבאים את החלוציות והתרומה של דור מייסדים זה למפעל הציוני ולמדינת ישראל.

המיזם יתקיים בשיתוף פעולה מלא של הרשויות המקומיות ושל גופים רלוונטיים נוספים שייקחו בו חלק.

מטרות:

1. מטרת-על: הצגת תרומתם החלוצית של יישובי שנות ה 50 וה 60 (עיירות הפיתוח) להתפתחותה של מדינת ישראל. - הצגת מורשת הערים מראשיתן עד היום על אתגריהן, קשייהן והישגיהן.
2. העשרת תחושת השייכות של התושבים לעירם ויצירת "גאוות יחידה" מקומית והזדהות (עם כלל תושבי הארץ והתיירים).

קונספט כללי:

בהתאם להנחיית משרד התרבות והספורט המוזאונים ביישובי שנות ה 50 וה 60 יהוו "רשת" ארצית בעלת קווים נרטיביים ועיצוביים משותפים. בכל מוזאון יודגשו המאפיינים המקומיים הייחודיים. נקודת המוצא של התצוגות תהיה שנות ההקמה הראשונות. בנוסף תתואר התפתחות היישובים לאורך השנים עד ימינו-אנו, והתצוגות יכללו תשתית לדיאלוג מתמשך עם הקהילה ועדכון תכנים רלוונטיים על הרצף גם בעתיד.

המוזאונים מיועדים לביקור קבוצתי (אוטובוס) אך יתאימו גם למבקר ה"מזדמן" ולמשפחות. בתצוגות יעשה שימוש באמצעי המחשה מגוונים, כדי לתקשר עם מנעד רחב של מבקרים, על נטיותיהם הספציפיות ואופני הלמידה השונים שלהם. המוזאונים יהיו מבוססי-הדרכה, ובכך יאפשרו "תיווך בגובה העיניים" והתאמת כל סיור לקהל היעד הספציפי המגיע לביקור. כמו כן ישולבו בתצוגות אמצעי מולטימדיה עדכניים לשם הרחבות והעמקה במידע, בחירה אישית של נושאים שונים על-ידי המבקרים, יצירת רוברט של "משחקים קבוצתיים" והוספת מידע בעוד כמה שנים.

עקרונות מובילים:

1. **שיתוף הקהילה ביצירת המוזאונים:** שימוש מירבי בחומרים של תושבי העיר עצמם, ככל שמתאפשר (על פני ארכיונים לאומיים וצילומים "מטעם") – כדי לספר את הסיפור מנקודת מבטם של התושבים, בדגש על הסיפורים האישיים המתאמים להמחשה.

2. **חלוציות:** נקודת המוצא היא כי גם אם התושבים הראשונים לא בחרו לחיות במקום, הם היו "חלוצים" - עשו מעשה חלוצי בעצם הישארותם ופיתוחה של העיר למרות הקשיים.

3. **הצגת הסיפור על מורכבותו:** התצוגה תחשוף בפני המבקרים גם את הקשיים שהיו מנת חלקה של העיר (למשל: הקשר עם היישובים השכנים, המתח העדתי ביישוב, בעיות אבטלה), וכמובן גם את

ההישגים (תרבות מפותחת, חינוך מצוין, מיזוג גלויות ואווירה קהילתית, פיתוח עירוני וכד') ואישים מרכזיים ברמה הלאומית שיצאו מהעיר או פועלים בה.

4. נגישות והנגשה: המוזאונים יהיו מזמינים וזמינים לקהלי יעד מגוונים. התצוגה תהיה נגישה - מבחינת מבנה ותכנים - לאוכלוסיות עם מוגבלויות שונות. כמו כן הטקסטים במוזאונים יהיו בשלוש שפות: עברית, אנגלית ושפה נוספת לבחירת האתר.

5. מבנה בעל חשיבות היסטורית: יינתן דגש שהמוזאון יבנה באתר בעל חשיבות היסטורית בתולדות היישוב.

נושאים מרכזיים בתצוגות:

1. אוריינטציה מרחבית ותקופתית: מיקום גאוגרפי של העיר, רקע לייסוד עיירות הפיתוח, ציר זמנים (התפתחות העיר - ממעברה ועד...).

2. תעסוקה

3. חינוך

4. תרבות

5. הווי קהילתי וחיי היום-יום

6. אישיים מרכזיים בתחומי המנהיגות, התרבות, הפוליטיקה, הספורט וכד'.

7. אוכלוסייה מגוונת (מתפוצות שונות) והסיפור התרבותי של ארצות המוצא

תפקיד הזכ"ן:

- הקמת בתי המייסדים - הזכ"ן יתבקש להקים כל שנה בית מייסדים אחד עד שניים. ככל שיגוייסו משאבים נוספים לפרוייקט, בהתאם לאמור בהחלטת הממשלה, דרישה זו תתעדכן.

- פיתוח קונצפט:

אוצרות - על הזכ"ן למנות מטעמו אוצר/ת ראשית לפרוייקט - שבאחריותו לפתח את התכנים ולגבש קו מזהה כללי ברמת התוכן, כלומר מאפיינים תוכניים לתקופה, לסוג ההתיישבות, לדילמות מרכזיות וכמובן לאופן אותו תבחר וועדת ההיגוי של הפרוייקט שערי הפיתוח ישולבו בזיכרון. האוצר יבצע מחקר השטח (ראיונות וכו') ומחקר מתוך ארכיונים, ספרים ומאמרים. האוצר יסתייע בכלים שונים ובפלטפורמות (באמצעות הזכ"ן) לצורך נושא זה כגון ועדות ההיגוי מקומיות וועדה מייעצת מקצועית-

אקדמית. כל ישוב המשתתף בפרויקט וכל אוצר/ת נוספ/ת ככל שיגויסו יהיו כפופים ברמה האוצרותית לאוצר/ת הראשי/ת.

אופן איתור מבנה מתאים: איתור שלוש חלופות למבנה מתבצע ע"י שלושה גורמים א. ראש העיר, מהנדס העיר וגורמים רלוונטיים אחרים בכל יישוב. ב. מנכ"ל מועצה לשימור אתרים, מנהל מחוז הרלוונטי במועצה לשימור אתרים, אנשי השימור במועצה לשימור אתרים. ג. חלופות אלו מובאות להכרעת ועדת ההיגוי הארצית ובה מתקבלות ההכרעות הסופיות.

אופן הפעלת מוזיאוני המייסדים בהיבטים של שיווק ופרסום: הראשות המקומית תהיה אחראית על ניהול המוזיאון, במסגרת זאת כל מערך השיווק והפרסום המקומי (בתי ספר ומוסדות אחרים בישוב) הוא באחריות מקומית (בדרך כלל מתנהל ע"י מנהל האתר או רכז ההדרכה). כל מערך השיווק הארצי, פיתוח חבילות ומוצרים, פרסום, אירועים וכו' מרוכז ומתוגבר ע"י הזכיין או בא כוחו.

יצוין כי המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל מנהלת תחומים אלה דרך פעולתו של "תחום חינוך ואתרי מורשת" במועצה.

הדרכה : לקראת פתיחתו של כל אתר יוגש ע"י הזכיין למנהל האתר החדש חוברת ובה מערך ההדרכה של האתר שיכיל את אופני ההדרכה, עזרי ההדרכה וכמובן מטרות הפרויקט כולו והאתר. מדריכי האתר יעברו הכשרה ראשונה ע"י אוצרת הפרויקט ורכז ההדרכה של האתר. בשלבים מאוחרים יותר רכז ההדרכה יהיה מי שאמון על אופני ההדרכה ופיתוחם של הדרכות ופעילויות תכניות נוספות. מנהלי האתר, רכזי ההדרכה והמדריכים ייקחו חלק במערך ההכשרות של המועצה לשימור אתרים, להלן הזכיין. יצוין כי מדובר במערך הקיים כבר למעלה משמונה שנים ופועל בכל המישורים הדרושים לתחום זה.

האם קיים בנושא זה מרכז מרכזי של החשב הכללי או גורם ממשלתי מוסמך אחר? לא
 סוג ההתקשרות: (סמן X במקום המתאים)

טובין שירותים ביצוע עבודה

שם הספק:	מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל
מספר הספק (ח.פ.ח/צ.ע.מ/מספר עמותה)	580330058
ספק זה הנן:	☐ ספק יחיד
אומדן / שווי ההתקשרות:	41.5 מלש"ח
תקופת ההתקשרות:	7 שנים

עלות הפרוייקט:

עלות ההתקשרות: 6 מיליון שקלים לשנה החל משנת 2017 ועד שנת 2024

לגבי שנת 2017 בלבד – ההתקשרות תעמוד על 5.5 מלש"ח

עלות זו תכלול הן הקמה של 1-2 אתרים בשנה וכן את עלות המערך השייוקי, ההדרכה וריכוז האתרים כרשת של מוזיאוני מייסדים.

בחירה בספק יחיד- המועצה לשימור אתרים

סיבות להכרה במועצה לשימור אתרי מורשת בישראל כגוף בעל ייחודיות:

- המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל הזקמה ע"י ועדת החינוך של הכנסת, לצורך שמירה על מבנים ומתחמים בעלי חשיבות במורשת הציונית (אלו אשר לא עוגנו עד אז ע"י חוק העתיקות). המועצה פועלת במערך ארצי כולל.
- המועצה היא הגוף היחיד המוכר לנו הפעיל ברמה ארצית בהיבטים אלה. מטרות העמותה נוגעות בשלושה עיקרים: מניעת הרס מבנים ואתרים ושימורם הפיזי, מודעות ציבורית ומקצועית לערכי השימור ודרכי ביצועם. חינוך לשימור ולמורשת ההתיישבות.
- המועצה לשימור אתרים פועלת כעמותה ציבורית לכל דבר ועניין. פעילותה מבוקרת ע"י ועדות ביקורת. התנהלותה הכספית מנוהלות ע"פ דרישות משרד התרבות והספורט ומוסדותיה הציבוריים נבחרים בבחירות פתוחות כראוי למוסד ציבורי.
- לאור זאת, לאורך השנים, צברה המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל ניסיון רב ובלעדי בכלל הקשור לאתרי המורשת המציינים את תולדות העת-החדשה (החל מ 1700) של ארץ ישראל.

- ה. ייחודיות המועצה בתחום זה נוגעת לעובדה שהיא הגוף היחיד בארץ הנותן מענה כולל בתחום הקמת מרכזי המבקרים והמוזאונים ההיסטוריים (להלן "אתרי מורשת") המתבטא בדברים הבאים :
- ה.1. המועצה פועלת לשימורם הפיזי של אתרים לשימור, העתידים לשמש כאתרי מורשת, וכן לבנייתם של מבנים חדשים אשר תפקידם להפוך לאתרי מורשת.
  - ה.2. המועצה מתמחה בתכנון תצוגות באופן שתספרנה את סיפורו של המקום וההתיישבות בו
  - ה.3. המועצה מתמחה בליווי, ניהול ופיקוח על תהליכי הקמתם או התחדשותם של מוזאונים בעלי תצוגות מגוונות הנוגעות לתחום עיסוקה ההיסטורי. למועצה אנשי מקצוע, מומחים בתחומם, בכל הדרוש להקמתם של אתרי מורשת. כגון:
    - ה.3.א. מהנדסים
    - ה.3.ב. אנשי חינוך מוזאלי
    - ה.3.ג. אוצרים
    - ה.3.ד. מנהלי פרויקטים
    - ה.3.ה. צוות שימור (כולל נגרות, מדייה ועוד)
- ו. המועצה הקימה ומנהלת 10 אתרי מבקרים, ובקיאיה בכל משמעויות הניהול השותף של אתרים אלו.
  - ז. המועצה מהווה גוף "גג" ל 170 אתרי מורשת מצפון ועד דרום. במסגרת זאת :
    - ז.1. המועצה מייעצת לכלל אתרי המורשת בישראל ומלווה אותם (על-פי דרישת השטח ועל פי-שיקול דעתה ויזמתה), במגוון רחב של נושאים הקשורים להתנהלותם היום יומית של אתרי המורשת.
    - ז.2. המועצה מפעילה מידי שנה מאות ימי הכשרה בכל תחומי הידע הנדרש לניהול והפעלת אתרי מורשת. (שיווק, גיוס משאבים, הדרכה, פיתוח הדרכה, פיתוח תצוגות ועוד)
    - ז.3. המועצה מפעילה מערך ארצי של כוח אדם בתחום אתרי המורשת הכולל:
      - ז.3.א. שמונה פורומים ארציים המרכזים את כלל מנהלי אתרי המורשת.
      - ז.3.ב. מערך מתנדבים ארצי הפועל באתרי המורשת.
      - ז.3.ג. מערך משרתי שרות לאומי באתרי מורשת.
      - ז.3.ד. מעגל רכזי הדרכה ארצי, באתרי המורשת.
    - ז.4. המועצה מהווה גוף יוזם ומשווק פעילויות למען אתרי המורשת:
      - ז.4.א. המועצה אחראית על מגוון אירועים ארציים באתרי מורשת. (כגון : יום העצמאות, פסטיבל "מפה ומצה", ט"ו באב, שבוע מורשת, שבוע השימור ועוד)
      - ז.4.ב. המועצה מרכזת פרויקטים מתמשכים וקצרי טווח שתפקידם הבאת אוכלוסיות מגוונות לאתרי המורשת. (כגון : הסכם "גג" אל מול משרד הביטחון לכניסת חיילים לאתרי מורשת, פרויקטים שונים עם משרד החינוך ועוד)
    - ז.5. המועצה יוזמת פרויקטים גדולים וקטנים לשדרוג התצוגות בפרט ולשיפור חווית המבקר ככלל באתרי מורשת. בתוך כך אחראית המועצה לשדרוגם של מאות אתרי מורשת בפרויקט הפועל מזה שש שנים. ובנוסף מידי שנה, אחראית המועצה על מספר פרויקטים נקודתיים גדולים במיוחד בתחום.

- 6.ז. המועצה יוזמת ומפעילה מיזמים חינוכיים רבים בתחום אתרי המורשת (כגון : "אמץ אתר", פיתוח הדרכה לבעלי צרכים מיוחדים, הפקת חומרי הדרכה והסברה ועוד)
- ח. המועצה פיתחה ומימנה מיתוג משותף לכלל אתרי המורשת. פרסומים משותפים ואתר אינטרנט המציג את כלל האתרים.
- ט. המועצה בשיתוף אגף "מורשת" במשרד מורשת וירושלים עוסקת מזה שנה בהקמת גוף ייעודי לניהול יוזמות תיירות ושיווק באתרי המורשת.
- אי לכך המועצה כוללת בפעילותה בתחום אתרי המורשת, את כלל אתרי המורשת בישראל החפצים בעזרתה.
- י. למשרד חשוב שיהיה גוף מתכלל אחד לביצוע פרויקט זה ואין גוף אחר שיודע לעשות את מכלול הפעילויות הללו.

מהיכרותי עם תחום שימור האתרים (כמי שמלווה את התחום למעלה מ-10 שנים) ולאחר התייעצות עם מנהל אגף מורשת במשרד לענייני ירושלים ומורשת, מר ראובן פינסקי, אני סבורה שאין גוף אחר שמסוגל לעשות את מכלול הפעילויות. חוות דעתי זו ניתנת מתוקף היותי הסמכות המקצועית לנושא זה.

בברכה

גלית זהבה שאשו
ראשת מינהל תרבות
משרד התרבות והספורט

